

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

Кафедра практичної психології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету
педагогіки і психології

_____ Олефіренко Т.О.

«_____» _____ 20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НОРМАТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Реабілітаційна психологія

освітнього рівня «магістр»

галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»

спеціальності 013 Початкова освіта

Шифр за навчальним планом ВВ1. 1.02

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми «Реабілітаційна психологія», затвердженою на засіданні Вченої ради НПУ імені М.П. Драгоманова, протокол № 5 від 26 грудня 2011 року

Розробник: **В. М. Тітяєв**, доцент кафедри практичної психології, кандидат психологічних наук, доцент.

Затверджено на засіданні кафедри практичної психології
«30» серпня 2021 року, протокол №1

Завідувач кафедри

(підпис)

(прізвище, ініціали)

І. Опис навчальної дисципліни

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Кількість кредитів - 6		Методи навчання Пояснювально-ілюстративні методи.
Спеціальність (код, назва) 013 «Початкова освіта»	Загальна кількість годин - 180		
Освітній рівень: «магістр»	<i>Денна</i>	<i>Заочна</i>	Інтерактивні методи: <i>мікрвикладання, інверсії, емпатії, інциденту</i>
	Лекції:		
	30	14	
Вибіркова	Семінарські (практичні) заняття:		Рольовий тренінг. Розв'язування психологічних завдань.
	26	10	
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 1-й і 2-й	10		Форми поточного контролю: МКР, ІНДЗ
	Індивідуальна робота:		
Семестр: 2-й, 3-й			Форма підсумкового контролю: <i>екзамен</i>
	Самостійна робота:		
Тижневе навантаження (год.) 3 год. - аудиторне: 4 год. - самостійна робота	114	156	
	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		
Мова навчання - укр.	49%:51%	9%:91%	

Предметом вивчення навчальної дисципліни є психологічна реабілітація, її завдання, загальні принципи, методи і прийоми, призначені для поновлення окремих психічних функцій, здібностей, психологічного статусу особистості.

Міждисциплінарні зв'язки.

Зміст курсу «Реабілітаційна психологія» тісно пов'язаний із такими дисциплінами: «Загальна психологія», «Вікова психологія», «Клінічна психологія», «Основи психотерапії», «Спеціальна психологія», «Основи психологічної корекції».

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Реабілітаційна психологія» є ознайомлення студентів з напрямками психологічної реабілітації та особливостями організації психологічної допомоги; методами і прийомами необхідними для вирішення практичних завдань психологічної реабілітаційної роботи; сприяти розвитку особистісних та професійних якостей майбутніх практичних психологів, їхньої подальшої самоосвіти.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Реабілітаційна психологія» є:

- створити у студентів цілісне уявлення про процес психологічної реабілітації, його етапи, напрями та форми;
- забезпечити тісний взаємозв'язок теоретичного та практичного курсів навчання;
- сприяти формуванню у студентів навичок надання психологічної реабілітаційної допомоги;
- розвивати психологічну компетентність в області соціальної адаптації людини.

II. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують:

№ з/п	Результати навчання	Компетентності
1.	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • зміст понять: «травма», «компенсація», «оперативне втручання» «компенсаторно-приспосувальний процес», «адаптаційний потенціал і резерв», «адаптація»; • принципи здорового способу життя та реабілітації людини; • медико-біологічні аспекти реабілітації; • механізми адаптації та компенсації організму людини. <p><i>Вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • формувати, підтримувати та вдосконалювати морально-психологічні якості, необхідні для адаптації до складних ситуацій життєдіяльності; • здійснювати наукові дослідження у галузі психологічної реабілітації людини. 	<p>ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.</p>
2.	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • психологічні методи пізнання, прогнозування та регулювання взаємодії людини, спрямовані на вирішення завдань соціалізації особистості; • засоби, що призначені для відновлення компенсаторно-приспосувальних та адаптаційних механізмів гомеостазу організму людини; 	<p>ФК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.</p> <p>ФК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.</p> <p>ФК5. Здатність використовувати валідний і надійний</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • діагностичні методики, за допомогою яких можна здійснювати первинну діагностику психічних розладів та девіантної поведінки. <p><i>Вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • використовувати техніки психологічної реабілітації, методи поновлення окремих психічних функцій; • самостійно розробляти стратегію психологічного реабілітаційного процесу; • будувати моделі ефективної поведінки клієнта у майбутньому; • оцінювати результати психологічної реабілітації. 	<p>психодіагностичний інструментарій.</p> <p>ФК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та результати</p>
--	--	--

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться шість кредитів ЄКТС: 180 годин.

Примітка. У зв'язку з дією коронавірусу COVID-19 заплановано змішане навчання: аудиторна та дистанційна форми. Дистанційна форма – на платформі Google meet. Якщо заняття відбудеться у дистанційній формі, то навпроти виду заняття у тематичному плані позначено букву *д*.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна(вечірня) форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	СРС
Змістовий модуль I. Місце реабілітаційної допомоги у діяльності практичного психолога											
1	Т. 1. Предмет, мета та завдання реабілітаційної психології	4	2	2		6					
2	Т. 2. Кризові стани як предмет психологічної реабілітації	4	2	2		6					
3	Т. 3. Стрес та вплив його чинників на особистість	4	2	2		6					
4	Т. 4. Особливості реабілітаційної допомоги клієнту у стані гострого горя	6	2	2	2	8					
5	Т. 5. Особливості психологічної реабілітації постраждалих від стресових та екстремальних ситуацій	8	4	2	2	8					
6	МКР № 1										
Разом за змістовим модулем 1:		26	12	10	4	34					
Змістовий модуль II. Особливості реабілітаційної допомоги клієнту											
7	Т. 6. Психологічна реабілітація негативних наслідків розлучення	4	2	2		8					
8	Т. 7. Психологічна реабілітація психічних хворих	4	2	2		8					
9	Т. 8. Психологічна реабілітація соматичних хворих	4	2	2		8					

10	Т. 9. Особливості психологічної реабілітаційної допомоги потерпілим від насильства	8	4	2	2	16					
11	Т. 10. Психологічна реабілітація девіантних дітей та підлітків	4	2	2		8					
12	Т. 11. Психологічна реабілітація підлітків з суїцидальною поведінкою	6	2	2	2	16					
13	Т. 12. Психологічна реабілітація адиктивної поведінки	10	4	4	2	16					
Разом за змістовим модулем 2:		40	18	16	6	80					
Разом годин:		66	30	26	10	114					

IV. Зміст дисципліни

№ з/п	3.1. Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	в т.ч. лекцій
1	Змістовий модуль 1. Місце реабілітаційної допомоги у діяльності практичного психолога	180	30
1.1	Тема 1. Предмет, мета та завдання реабілітаційної допомоги. Предмет, мета та завдання реабілітаційної допомоги. Поняття «психологічна реабілітація». Специфіка реабілітаційної допомоги у практичній діяльності психолога. Поняття «само реабілітація» та її значення для діяльності практичного психолога. Умови та прийоми здійснення само реабілітації. <i>Рекомендовані інформаційні джерела</i> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [6, 10, 17]; • додаткові: [15,20]. 	10	2
1.2	Тема 2. Кризові стани як предмет психологічної реабілітації. Поняття «психологічна криза», «кризовий період», «кризовий стан», «кризова життєва ситуація». Стадії та типи кризи. Чинники виникнення кризового стану. Типи ставлення до кризової ситуації. Поняття «деструктивна життєва організація». Чинники виникнення деструктивної життєвої організації. Рівні деструктивної життєвої організації та її наслідки. <i>Рекомендовані інформаційні джерела</i> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [18, 2, 5, 14]; • додаткові: [27, 24, 21]. 	10	2

1.3	<p>Тема 3. Стрес та вплив його чинників на особистість.</p> <p>Поняття про загальну адаптивну реакцію та її неспецифічність. Часові характеристики стресового впливу на людину. Типологія стресу. Фізіологічний та психологічний стрес. Еустрес та дистрес. Загальні чинники зовнішнього середовища, які викликають стрес у людини. Індивідуально-типологічні, гендерні та інші характеристики сприйняття стресових чинників. Основні поняття теми: стрес, дистрес, реактивність на стрес, еустрес, профілактика.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1, 2, 4, 6]; • додаткові: [21, 24, 25, 28, 30, 31]. 	10	2
1.4	<p>Тема 4. Особливості реабілітаційної допомоги клієнту у стані гострого горя.</p> <p>Поняття «горе», стадії горя, стан гострого горя. Основні чинники виникнення стану гострого горя. Типи переживання горя. Можливості психологічної реабілітації клієнтів у стані гострого горя.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1, 2, 4, 6]; • додаткові: [23, 25]. 	14	2
1.5	<p>Тема 5. Особливості психологічної реабілітації постраждалих від стресових та екстремальних ситуацій.</p> <p>Теоретичні аспекти переживання стресових подій. Психологічна допомога внутрішньо-переміщеним особам, дітям з тимчасово переселених родин, військовослужбовцям у зоні бойових дій та пораненим військовослужбовцям. Психологічна підтримка волонтерів, що працюють з пораненими.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1, 2, 4, 6]; • додаткові: [21, 24, 25, 28, 30, 31]. 	16	4
2	<p>Змістовий модуль 2. Особливості реабілітаційної допомоги клієнту.</p>		
2.1	<p>Тема 6. Особливості психологічної реабілітації негативних наслідків розлучення</p> <p>Сім'я як системна функціональна одиниця. Чинники непорозуміння у сім'ї та їх наслідки. Психологічна характеристика розлученої сім'ї. Переживання втрати при розлученні. Вплив факту розлучення на кожного члена сім'ї. Можливості психологічної реабілітації наслідків розлучення. Сімейна кризова терапія.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1, 7, 16, 18]; • додаткові: [21, 23, 29]. 	12	2

2.2	<p>Тема 7. Психологічна реабілітація психічних хворих Невротичні реакції, неврози, невротичний розвиток. Неврози у дітей і підлітків. Вимоги до реабілітаційного психолога, що працює з дітьми - невротиками. Реабілітація дітей, хворих на невроз. Поняття про депресії, види депресії. Методи діагностики депресивних порушень та депресій. Реабілітація дітей з депресивними порушеннями та депресіями.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1, 6, 8, 14, 7, 11]; • додаткові: [25,28, 31]. 	12	2
2.3	<p>Тема 8. Психологічна реабілітація соматичних хворих Поняття про хронічні соматичні хвороби. Особливості людей, що хворіють на хронічні соматичні хвороби. Психологічна реабілітація соматичних хворих. Психолого-педагогічна реабілітація соматично хворих дітей.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1, 6, 8, 14, 7, 11]; • додаткові: [25,28, 31]. 	12	2
2.4	<p>Тема 9. Особливості психологічної реабілітаційної допомоги потерпілим від насильства Поняття «насильство», його види, причини та наслідки. Психологія осіб, що зазнали насильства. Виявлення та діагностування дітей, що постраждали від сексуального насильства. Особливості реабілітаційної допомоги потерпілим від фізичного насильства. Особливості реабілітаційної допомоги потерпілим від психологічного насильства. Особливості реабілітаційної допомоги потерпілим від сексуального насильства.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1, 2, 3, 4, 7, 11]; • додаткові: [20,21, 23, 29]. 	24	4
2.5	<p>Тема. 10. Психологічна реабілітація девіантних дітей та підлітків Види та форми девіантної поведінки. Типи девіантних дітей та підлітків. Реабілітація в системі освіти: цілі та завдання. Психологічна реабілітація девіантних дітей та підлітків.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1, 2, 3, 4, 7, 11]; • додаткові: [20,21, 23, 29]. 	12	2
2.6	<p>Тема 11. Особливості психологічної реабілітаційної допомоги підліткам з суїцидальною поведінкою. Соціально-демографічні особливості суїцидальної поведінки. Психологічний контекст суїцидальної поведінки. Особистісні передумови суїцидальної поведінки. Ознаки наявності суїцидального наміру. Психодіагностика схильності до суїцидальної поведінки. Профілактика і корекція суїцидальних намірів. Особливості реабілітаційної допомоги підліткам, що знаходяться у стані суїцидального розладу.</p>	22	2

2.7	<p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1, 2, 6, 13]; • додаткові: [21, 25, 28, 31]. <p>Тема 12. Психологічна реабілітація адиктивної поведінки Поняття «адикція» та «адиктивна поведінка». Причини виникнення адитивної поведінки. Поняття «співузалежнення». Вплив психоактивних речовин на організм людини. Прийоми та засоби реабілітації тютюно- та алкозалежних. Наркотична залежність та можливості її психологічної реабілітації</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1, 2, 6, 9, 12, 20]; • додаткові: [21, 22, 25, 26]. 	26	4
-----	--	----	---

4.2. Плани семінарських, практичних, лабораторних занять

Змістовий модуль 1. Місце реабілітаційної допомоги у діяльності практичного психолога

Практичне заняття 1 (до теми 1). *Предмет, мета та завдання реабілітаційної психології (2 год)* .

1. Предмет, мета та завдання реабілітаційної допомоги.
2. Види реабілітації.
3. Поняття «психологічна реабілітація».
4. Поняття «самореабілітація» та її значення для діяльності практичного психолога.
5. Умови та прийоми здійснення самореабілітації.
6. Доповіді студентів щодо розв'язання завдання для самостійної роботи: Специфіка реабілітаційної допомоги у практичній діяльності психолога.

Рекомендовані інформаційні джерела

- основні: [6, 10, 17];
- додаткові: [15,20].

Практичне заняття 2 (до теми 2). *Кризові стани як предмет психологічної реабілітації (2 год)* .

1. Поняття «психологічна криза», «кризовий період», «кризовий стан», «кризова життєва ситуація».
2. Стадії та типи кризи.
3. Чинники виникнення кризового стану.
4. Типи ставлення до кризової ситуації.
5. Доповіді студентів щодо розв'язання завдання для самостійної роботи: Поняття «деструктивна життєва організація» та чинники її виникнення.

Рекомендовані інформаційні джерела

- *основні*: [18, 2, 5, 14];
- *додаткові*: [27, 24, 21].

Практичне заняття 3 (до теми 3). Стрес та вплив його чинників на особистість (2 год) .

1. Поняття про загальну адаптивну реакцію та її неспецифічність.
2. Часові характеристики стресового впливу на людину.
3. Типологія стресу.
4. Загальні чинники зовнішнього середовища, які викликають стрес у людини.
5. Індивідуально-типологічні, гендерні та інші характеристики сприйняття стресових чинників.
6. Звіт студентів щодо розв'язання завдання для самостійної роботи: Фізіологічний та психологічний стрес (порівняльна характеристика).

Рекомендовані інформаційні джерела

- *основні*: [1, 2, 4, 6];
- *додаткові*: [21, 24, 25, 28, 30, 31].

Практичне заняття 4 (до теми 4). Особливості реабілітаційної допомоги клієнту у стані гострого горя. (2 год) .

1. Поняття «горе», стадії горя, стан гострого горя.
2. Основні чинники виникнення стану гострого горя.
3. Типи переживання горя.
4. Можливості психологічної реабілітації клієнтів у стані гострого горя.
5. Звіт студентів щодо розв'язання завдання для самостійної роботи: Методика надання психологічної допомоги при переживанні горя.

Рекомендовані інформаційні джерела

- *основні*: [1, 2, 4, 6];
- *додаткові*: [23, 25].

Лабораторна робота 1 (до теми 4). Особливості реабілітаційної допомоги клієнту у стані гострого горя. (2 год) .

1. Застосування методики для визначення нервово-психічної стійкості ризику дезадаптації у стресовій ситуації «Прогноз».
2. Робота у підгрупах – аналіз випадків клієнтів, що знаходяться у стані гострого горя. Вправа на розвиток уміння підбирати різноманітні техніки для взаємодії з клієнтами різних вікових груп, що знаходяться у стані гострого горя.
3. Вправа на інтерпретацію змісту висловлювань клієнта з метою визначення ймовірного типу протікання стану гострого горя.

Рекомендовані інформаційні джерела

- *основні*: [1, 2, 4, 6];
- *додаткові*: [23, 25].

Практичне заняття 5 (до теми 5). Особливості психологічної реабілітації постраждалих від стресових та екстремальних ситуацій (2 год) .

1. Психологічна допомога внутрішньо-переміщеним особам.
2. Психологічна допомога дітям з тимчасово переселених родин.
3. Психологічна допомога військовослужбовцям у зоні бойових дій.
4. Психологічна допомога пораненим військовослужбовцям.
5. Психологічна підтримка волонтерів, що працюють з пораненими.
6. Доповіді студентів щодо розв'язання завдання для самостійної роботи:
Теоретичні аспекти переживання стресових подій.

Рекомендовані інформаційні джерела

- основні: [1, 2, 4, 6];
- додаткові: [21, 24, 25, 28, 30, 31].

Лабораторна робота 2 (до теми 5). Особливості психологічної реабілітації постраждалих від стресових та екстремальних ситуацій (2 год).

1. Опитувальник-шкала «Impact of Event Scale-Revised — IES-R» («Шкала оцінки важкості впливу травматичної події»). М.Горовіца.
2. «Опитувальник вираженості симптомів ПТСР у вимушених мігрантів» Г. Солдатової, Л. Шайгерової, П. Черкасова.
3. Система вправ Trauma Releasing Exercises (TRE) Д. Берсели
4. Методика «Решітка травми» Р.К. Пападопулоса

Рекомендовані інформаційні джерела

- основні: [1, 2, 4, 6];
- додаткові: [21, 24, 25, 28, 30, 31].

Змістовий модуль 2. Особливості реабілітаційної допомоги клієнту

Практичне заняття 6 (до теми 6). Особливості психологічної реабілітації негативних наслідків розлучення (2 год).

1. Сім'я як системна функціональна одиниця.
2. Чинники непорозумінь у сім'ї та їх наслідки.
3. Психологічна характеристика розлученої сім'ї.
4. Переживання втрати при розлученні.
5. Вплив факту розлучення на кожного члена сім'ї.
6. Сімейна кризова терапія.
7. Презентація студентами результатів дослідження за допомогою методики «Три дерева» особливостей власної сімейної організації.

Рекомендовані інформаційні джерела

- основні: [1, 7, 16, 18];
- додаткові: [21, 23, 29].

Практичне заняття 7 (до теми 7). Психологічна реабілітація психічних хворих (2 год).

1. Невротичні реакції, неврози, невротичний розвиток.
2. Неврози у дітей і підлітків.

3. Реабілітація дітей, хворих на невроз.
4. Поняття про депресії, види депресії.
5. Методи діагностики депресивних порушень та депресій.
6. Реабілітація дітей з депресивними порушеннями та депресіями.
7. Доповіді студентів щодо розв'язання завдання для самостійної роботи: Вимоги до реабілітаційного психолога, що працює з дітьми - невротиками.

Рекомендовані інформаційні джерела

- основні: [1, 6, 8, 14, 7, 11];
- додаткові: [25, 28, 31].

Практичне заняття 8 (до теми 8). Психологічна реабілітація соматичних хворих (2 год).

1. Поняття про хронічні соматичні хвороби.
2. Особливості людей, що хворіють на хронічні соматичні хвороби.
3. Психологічна реабілітація соматичних хворих.
4. Психолого-педагогічна реабілітація соматично хворих дітей.
5. Доповіді студентів щодо розв'язання завдання для самостійної роботи: Основні напрями реабілітаційної роботи психолога з соматичними хворими

Рекомендовані інформаційні джерела

- основні: [1, 6, 8, 14, 7, 11];
- додаткові: [25, 28, 31].

Практичне заняття 9 (до теми 9). Особливості психологічної реабілітаційної допомоги потерпілим від насильства (2 год).

1. Поняття «насильство», його види, причини та наслідки:
2. Причини насильства у сім'ї (зовнішні та внутрішні).
3. Підходи до роботи з жертвами насильства різних напрямів психотерапії:
4. Загальні правила надання першої допомоги жертвам насильства.
5. Особливості реабілітаційної допомоги потерпілим від різних видів насильства
6. Звіт студентів щодо розв'язання завдання для самостійної роботи: аналіз існуючих міфів стосовно різних видів насильства.

Рекомендовані інформаційні джерела

- основні: [1, 2, 3, 4, 7, 11];
- додаткові: [20, 21, 23, 29].

Лабораторна робота 3 (до теми 9). Особливості психологічної реабілітаційної допомоги потерпілим від насильства (2 год).

1. Вправа „Психологічний портрет”, що спрямована на окреслення особистості, схильної до позиції „жертва” та „насильник”.
2. Аналіз первинного інтерв'ю з травмованою дитиною.
3. Виконання арт-терапевтичних технік, спрямованих на емоційне від реагування.

Рекомендовані інформаційні джерела

- основні: [1, 2, 3, 4, 7, 11];

- *додаткові:* [20,21, 23, 29].

Практичне заняття 10 (до теми 10). Психологічна реабілітація девіантних дітей та підлітків (2 год).

1. Види та форми девіантної поведінки.
2. Типи девіантних дітей та підлітків.
3. Реабілітація в системі освіти: цілі та завдання.
4. Психологічна реабілітація девіантних дітей та підлітків.
5. Доповіді студентів щодо розв'язання завдання для самостійної роботи: Типи девіантних підлітків та їх особливості.

Рекомендовані інформаційні джерела

- *основні:* [1, 2, 3, 4, 7, 11];
- *додаткові:* [20,21, 23, 29].

Практичне заняття 11 (до теми 11). Особливості психологічної реабілітаційної допомоги підліткам з суїцидальною поведінкою (2 год).

1. Соціально-демографічні особливості суїцидальної поведінки.
2. Психологічний контекст суїцидальної поведінки.
3. Особистісні передумови суїцидальної поведінки.
4. Ознаки наявності суїцидального наміру.
5. Психодіагностика схильності до суїцидальної поведінки.
6. Профілактика і корекція суїцидальних намірів.
7. Доповіді студентів щодо розв'язання завдання для самостійної роботи: Особливості реабілітаційної допомоги підліткам, що знаходяться у стані суїцидального розладу.

Рекомендовані інформаційні джерела

- *основні:* [1, 2, 6, 13];
- *додаткові:* [21, 25, 28, 31].

Лабораторна робота 4 (до теми 11). Особливості психологічної реабілітаційної допомоги підліткам з суїцидальною поведінкою (2 год).

1. Вправа «Психологічний портрет», що спрямована на окреслення особистості, яка знаходиться у стані суїцидального розладу.
2. Ознайомлення з методиками для діагностики схильності до суїциду.
3. Робота у підгрупах – аналіз ситуації з метою встановлення ступеню суїцидального ризику.
4. Дискусія – аналіз існуючих міфів стосовно суїцидальної поведінки.

Рекомендовані інформаційні джерела

- *основні:* [1, 2, 6, 13];
- *додаткові:* [21, 25, 28, 31].

Практичне заняття 12 (до теми 12). Психологічна реабілітація адиктивної поведінки (4 год).

1. Симптоми залежності за DSM-IV та МКХ-10.

2. Біологічна складова системи формування залежності.
3. Біологічні теорії формування залежності.
4. Психологічні теорії формування залежності.
5. Зміни особистості при вживанні ПАР (когнітивна сфера (мислення); увага і пам'ять; емоційна сфера; мотиваційна сфера; поведінка).
6. Специфічні психологічні ознаки адиктивної особистості.
7. Соціальні чинники виникнення адикції.
8. Звіт студентів щодо розв'язання завдання для самостійної роботи: Новітні погляди на проблему залежності (теорії нейронних мереж, епігенетика, нейроімунологія).

Рекомендовані інформаційні джерела

- основні: [1, 2, 6, 9, 12, 20];
- додаткові: [21, 22, 25, 26].

Лабораторна робота 5 (до теми 12). Психологічна реабілітація адиктивної поведінки (2 год).

1. Короткострокові (сугестивні) методи корекції.
2. Довготривалі програми:
 - а) «12 кроків»;
 - б) когнітивно-поведінкова терапія;
 - в) метод М. Мюррей;
 - г) «7 навичок» (за С. Кові).
3. Соціотерапія та групи взаємодопомоги.

Рекомендовані інформаційні джерела

- основні: [1, 2, 6, 9, 12, 20];
- додаткові: [21, 22, 25, 26].

4.3 Організація самостійної роботи студентів

№ з/п	Зміст завдання	Форма звітності
1.	Специфіка реабілітаційної допомоги у практичній діяльності психолога.	Доповідь на ПЗ-1
2.	Поняття «деструктивна життєва організація» та чинники її виникнення.	Доповідь на ПЗ-2
3.	Фізіологічний та психологічний стрес (порівняльна характеристика).	Звіт на ПЗ-3
4.	Методика надання психологічної допомоги при переживанні горя.	Звіт на ПЗ-4
5.	Теоретичні аспекти переживання стресових подій.	Доповідь на ПЗ-5
6.	Дослідження за допомогою методики «Три дерева» особливостей власної сімейної організації.	Презентація на ПЗ-6
7.	Вимоги до реабілітаційного психолога, що працює з дітьми - невротиками.	Доповідь на ПЗ-7
8.	Основні напрями реабілітаційної роботи психолога з соматичними хворими	Доповідь на ПЗ-8

9.	Аналіз існуючих міфів стосовно різних видів насильства.	Звіт на ПЗ-9
10.	Типи девіантних підлітків та їх особливості.	Доповідь на ПЗ-10
11	Особливості реабілітаційної допомоги підліткам, що знаходяться у стані суїцидального розладу.	Доповідь на ПЗ-11
12.	Новітні погляди на проблему залежності (теорії нейронних мереж, епігенетика, нейроімунологія).	Звіт на ПЗ-12
13	Розробка фрагментів тренінгових занять на задану тему	ІНДЗ

V. Контроль якості знань студентів

5.1. Форми і методи поточного контролю

Доповіді, звіти, презентації студентів на практичних і лабораторних заняттях, виконання МКР.

Використання методів самостійної роботи студентів по осмисленню та засвоєнню матеріалу – самостійний пошук інформації, конспектування першоджерел, ведення психологічних тематичних словників, написання рефератів.

Завдання до контрольної роботи (тестові завдання).

Модульна контрольна робота № 1

1. Термін «реабілітація» використовувався віддавна в :

- а) юридичній практиці
- б) кримінальній психології
- в) психотерапії
- г) консультативній психології

2. Мета реабілітації полягає в:

- а) соціальній інтеграції неповноцінної людини
- б) активній участі у житті суспільства
- в) здійсненні процесу, спрямованого на досягнення людиною певної мети

3. Реабілітація досягається сукупним застосуванням таких реабілітаційних заходів як: (невірне підкреслити)

- а) медичні заходи
- б) психологічні заходи
- в) педагогічна заходи
- г) економічні заходи
- д) трудові заходи
- е) технічні заходи
- є) правові заходи
- ж) соціальні заходи

4. Реабілітаційна психологія – це галузь:

- а) психології здоров'я
- б) психології праці
- в) консультативної психології
- г) психотерапії

5. Фази реабілітаційного процесу: (невірне підкреслити)

- а) гостра фаза
- б) фаза підготовки
- в) власне реабілітації
- г) соціальної та професійної інтеграції
- д) контрольного зрізу

6. При плануванні реабілітаційного процесу найважливішим елементом виступає :

- а) вік особи
- б) стать
- г) етнічна приналежність
- д) типологічно-індивідуальні особливості

7. Види реабілітаційних програм: (невірне підкреслити)

- а) стаціонарна програма
- б) денний стаціонар
- в) амбулаторна програма
- г) домашня програма
- д) реабілітаційні центри
- е) соціально-медичний супровід

8. Розрізняють наступні фази стресу: (невірне підкреслити)

- а) фаза тривоги
- б) фаза втоми
- в) фаза опору
- г) фаза виснаження

9. Сукупність адаптивних реакцій організму, які виникають у відповідь на стресові впливи вивчав:

- а) Г. Сельє
- б) Ж. Морено
- в) Г.С. Костюк
- д) Гроф

10. Психологічний інструментарій, який використовується при психологічній реабілітації: (невірне підкреслити)

- а) психологічне консультування
- б) психологічна корекція
- в) психологічна підтримка
- г) психотерапія

11. Будь які види насильства мають певні спільні елементи:

- а) погоджуюсь; б) заперечую

Доведіть свою думку.

12. Насильство є фактором примусового контролю, який практикує одна людина над іншою:

- а) погоджуюсь; б) заперечую.

Доведіть свою думку.

13. Сімейне насильство може бути розділено на ряд специфічних категорій:

- а) так; б) ні

Обґрунтуйте свою думку.

14. У дітей – жертв насильства спостерігається депресія, що не зникають із часом:

- а) погоджуюсь; б) заперечую.

Обґрунтуйте свою думку.

15. Інцест у його вузькому розумінні є сексуальний акт, а в широкому – грубі відхилення в сексуальній поведінці членів однієї сім'ї:

- а) погоджуюсь; б) заперечую

Доведіть свою думку.

16. Прямі погрози людини що прагне скоїти суїцид легко помітити:

- а) погоджуюсь; б) заперечую.

Обґрунтуйте свою думку.

17. Горе є універсальною, нормальною відповіддю на втрату:

- а) погоджуюсь; б) заперечую.

Обґрунтуйте свою думку.

18. Горювання є неважливим елементом для психологічної адаптації індивіда:

- а) глибокий смуток
- б) безпорадність
- в) безнадія
- г) заперечення
- д) сміх.

Непотрібне викреслити.

19. Типи реагування на розлучення залежать від ряду чинників:

- а) Особливостей розлучення (форми, глибини, тривалості)
- б) Ставлення до нього з боку подружжя
- в) Ставлення до нього з боку родичів подружжя
- г) Наявних ресурсів(матеріальна й житлова забезпеченість, здоров'я, емоційний стан, дитячі проблеми, вік подружжя).

Невірне підкрислити.

20. Реабілітація досягається сукупним застосуванням реабілітаційних заходів – медичних, психологічних, педагогічних, соціальних, трудових, технічних і правових:

- а) погоджуюсь; б) заперечую.
- Обґрунтуйте свою думку.

5.2. Форми і методи підсумкового контролю

Форма підсумкового контролю – екзамен.

Питання до екзамену

1. Предмет, мета та завдання реабілітаційної допомоги.
2. Поняття „психологічна реабілітація”.
3. Специфіка реабілітаційної допомоги у практичній діяльності психолога.
4. Поняття „самореабілітація” та її значення для діяльності практичного психолога.
5. Умови та прийоми здійснення само реабілітації.
6. Поняття „психологічна криза”
7. Поняття “кризовий період”, „кризовий стан”, „кризова життєва ситуація”.
8. Стадії та типи кризи.
9. Чинники виникнення кризового стану.
10. Типи ставлення до кризової ситуації.
11. Поняття „деструктивна життєва організація”.
12. Чинники виникнення деструктивної життєвої організації.
13. Рівні деструктивної життєвої організації та її наслідки.
14. Можливості психологічної реабілітації кризових станів та деструктивного життєвого устрою.
15. Принципи кризової інтервенції.
16. Принципи організації психологічної реабілітації кризових станів
17. прийоми психологічної реабілітації кризових станів
18. Особливості реабілітаційної допомоги клієнту у стані гострого горя
19. Поняття „горе”, стадії горя, стан гострого горя.
20. Основні чинники виникнення стану гострого горя.
21. Типи переживання горя.
22. Можливості психологічної реабілітації клієнтів у стані гострого горя.

- 23.Сім'я як системна функціональна одиниця.
- 24.Чинники непорозуміннь у сім'ї та їх наслідки.
- 25.Психологічна характеристика розлученої сім'ї.
- 26.Переживання втрати при розлученні.
- 27.Вплив факту розлучення на кожного члена сім'ї.
- 28.Можливості психологічної реабілітації наслідків розлучення.
- 29.Сімейна кризова терапія.
- 30.Поняття „наси́льство”, його види, причини та наслідки.
- 31.Психологія осіб, що зазнали насильства.
- 32.Виявлення та діагностування дітей, що постраждали від сексуального насильства.
- 33.Особливості реабілітаційної допомоги потерпілим від фізичного насильства.
- 34.Особливості реабілітаційної допомоги потерпілим від психологічного насильства.
- 35.Особливості реабілітаційної допомоги потерпілим від сексуального насильства.
- 36.Соціально-демографічні особливості суїцидальної поведінки.
- 37.Психологічний контекст суїцидальної поведінки.
- 38.Особистісні передумови суїцидальної поведінки.
- 39.Ознаки наявності суїцидального наміру.
- 40.Психодіагностика схильності до суїцидальної поведінки.
- 41.Профілактика і корекція суїцидальних намірів.
- 42.Особливості реабілітаційної допомоги підліткам, що знаходяться у стані суїцидального розладу.
- 43.Поняття „адикція” та „адитивна поведінка”.
- 44.Причини виникнення адитивної поведінки.
- 45.Поняття „співузалежнення”.
- 46.Вплив психоактивних речовин на організм людини.
- 47.Прийоми та засоби реабілітації тютюно- та алкозалежних.
- 48.Наркотична залежність та можливості її психологічної реабілітації.
- 49.Поняття „статеві стосунки”.
- 50.Основні чинники виникнення схильності до ранніх статевих стосунків.
- 51.Негативні наслідки ранніх статевих стосунків.
- 52.Поняття „сексуальність”, етапи формування сексуальності та статевого потягу.
- 53.Програма статевого просвітництва.
- 54.Психологічна реабілітація негативних наслідків ранніх статевих стосунків.
- 55.Загальне поняття реабілітації, її сутність і види
- 56.Основні компоненти реабілітації
- 57.Предмет, завдання реабілітаційної психології
58. Фази реабілітаційного процесу;
- 59.Основні принципи виконання програми реабілітації
60. Етапи визначення реабілітаційної програми

5.3. Критерії оцінювання знань студентів

Вимоги до знань та умінь студентів	Максимальна кількість балів, оцінка за шкалою ECTS
Повно й ґрунтовно володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом, в логічній послідовності передає знання першого та другого модуля з відповідним аналізом й узагальненням вивченого. Простежувався зв'язок теоретичного матеріалу з практикою.	A: 90 – 100 б.
Свідомо володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом, в логічній послідовності передає знання першого та другого модуля з відповідним аналізом й узагальненням вивченого.	B: 80 – 89 б.
Свідомо володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом. Проте відсутня логічна послідовність у викладі матеріалу, відсутні певні висновки щодо викладеної інформації.	C: 70 – 79 б.
Знання модулів передаються зазубреними з підручників (з конспекту) фразами. Відсутня логічна послідовність у викладі навчального матеріалу, відсутні певні висновки щодо викладеної інформації.	D: 65 – 69 б.
Знання модуля передаються тільки за допомогою певних питань з боку викладача.	E: 60 – 69 б.

Розрахунок максимальної кількості балів, що присвоюються студентам

Вид діяльності	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість одиниць до розрахунку	Всього
Робота на практичному (лабораторному) занятті (в тому числі доповідь, виступ, повідомлення, участь у дискусії)	6	10	60
Екзамен			40
максимальна кількість балів – 100			

VI. Навчально-методична карта дисципліни

Навчально-методична картка курсу «Реабілітаційна психологія» (II семестр)

Разом: 60 год., із них 12 год. – лекції, 10 год. – практичні заняття, 4 год. – лабораторні роботи, 36 год. – самостійна робота.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI	XVII
Модулі	I модуль																
Лекції	1		2			3		4			5						
Дати	08.02		22.02			15.03		29.03			19.04						
Теоретичні розділи	Місце реабілітаційної допомоги у діяльності практичного психолога																
Теми лекцій	Предмет, мета та завдання реабілітаційної психології		Кризові стани як предмет психологічної реабілітації			Стрес та вплив його чинників на особистість		Особливості реабілітаційної допомоги клієнту у стані гострого горя			Особливості психологічної реабілітації постраждалих від стресових та екстремальних ситуацій						
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI	XVII
Модулі	I модуль																
Практичні заняття		ПЗ-1		ПЗ-2			ПЗ-3		ПЗ-4	ЛЗ-1		ПЗ-5	ЛЗ-2	МК-1			
Дати		15.02		01.03			22.03		05.04	12.04		26.04	17.05	24.05			

Теми			Предмет, мета та завдання реабілітаційної психології			Кризові стани як предмет психологічної реабілітації			Стрес та вплив його чинників на особистість		Особливості реабілітаційної допомоги клієнту у стані гострого горя	Особливості реабілітаційної допомоги клієнту у стані гострого горя		Особливості психологічної реабілітації постраждалих від стресових та екстремальних ситуацій	Особливості психологічної реабілітації постраждалих від стресових та екстремальних ситуацій				
Модулі	І модуль																		
Самостійна робота																			
Поточний контроль	Модульний контроль № 1																		
Підсумковий контроль																			

VI. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу

Основна література

1. Берн Э. Игры, в которые играют люди: Психология человеческих взаимоотношений / Э. Берн // Люди, которые играют в игры: Психология человеческой судьбы. Пер. с англ. /Общ. ред. М.С. Мацковского. – М.: Центр общечеловеческих ценностей, 1996. – 336 с.
2. Богза Л.П. Опыт работы социально-реабилитационного центра для несовершеннолетних г. Омска / Л.П. Богза, Л.С. Власова // «Вестник психосоциальной и коррекционно-реабилитационной работы». – №3. – 2003 г. – 265 с.
3. Бондаровська В.М. Що можна зробити, щоб запобігти домашньому насильству / В.М. Бондаровська // Програма запобігання насильству щодо жінок. – К.: СДМ-Студіо, 1999. – 327 с.
4. Бурмака Н. А. Сквозь радугу стакана / Н. А. Бурмака. – Черкасы, Издательская марка „Брама”, 2007. – 48 с.
5. Выготский Л.С. Собрание соч. в 6-ти томах. – М.:Педагогика, 1983. – т.5 – с.115-136
6. Епифанов В.А. Медицинская реабилитация. – М.: МЕДпресс-информ, 2005. – 328 с.
7. Зверева І.Д. Соціально-педагогічна робота з дітьми і молоддю в Україні: Теорія і практика / І.Д. Зверева. – К.: Правда Ярославичів, 1998. – 294 с.
8. Картер Р. Помогая людям, страдающим психическим заболеванием. – К.: Сфера, 2000. – 356 с.
9. Красовский К.В. Как я могу помочь освободиться от курения близкому мне человеку/ К.В.Красовский. – М.: Арфа, 2000. – 136 с.
10. Лакосина Н. Д., Ушаков Г. К. Медицинская психология - 2 изд. - М.: Медицина, 1984. - 272 с.
11. Лешукова Е.Р. Синдром сгорания. Защитные механизмы. Меры профилактики //Лешукова Е.Р./ Вестник РАТЭПП. – М.: Виста, 1995, №1. – 306 с.
12. Линеке Ости. Психосоциальная терапия наркозависимых клиентов // «Вестник психосоциальной и коррекционно-реабилитационной работы», / Ости Линеке. – М.: №4, 2002 г. – с.54-97.
13. Лукас К.С. Молчаливое горе. Жизнь в тени самоубийств. К.С. Лукас, Г.М. Сейден – М.: Смысл, 2000. – 376.
14. Мухин В.М. Физическая реабилитация. – Киев: Олимпийская литература, 2000. 7. Козлов В.В. Социальная и психологическая работа с кризисной личностью. Методическое пособие. - Москва, 2001 - 228 с.
15. Підліток на порозі III тисячоліття. Психологічні аспекти кризових явищ у підлітковому середовищі. – К.: Київська міська адміністрація. Служба у справах неповнолітніх, Міський психологічний центр, 2001. – 44 с.
16. Психологічна допомога сім'ї / Упоряд. Т. Гончаренко. – К.: Вид. дім „Шкіл. світ”: Вид. Л. Галіцина, 2005. – 128 с.
17. Семиничіна Т.В. Інновації у соціальних службах / Т.В. Семиничіна. – К.: Пульсари, 2002. – 448 с.
18. Соломинко Д.В. Экстренная психологическая помощь. Консультирование. / Д.В.Соломинко – Х.: Мита, 2001. – 328 с.
19. Тарабрина Н. В. Практикум по психологии посттравматического стресса. — СПб: Питер, 2001. — 272 с.
20. Уайнхолд Б. Освобождение от созависимости. / Б.Уайнхолд, Дж. Уайнхолд. – М.: Независимая форма «Класс», 2002. – 224 с.

Додаткова література

21. Апчел В.Я. Стресс и стрессоустойчивость человека / Апчел В.Я., Цыган В.Н - СПб.: 1999.- 86 с.
22. Бурлаков Б. Homo Gamer: Психология компьютерных игр / Б. Бурлаков.– М.: Независимая фирма “Класс”, 2000.
23. Вайцванг П. Десять заповедей творческой личности/ П Вайцванг. - М.: Прогресс", 1990
24. Гейссельхарт Р. Прощай, стресс! Лучшие техники релаксации [пер. с нем. М. Э. Рёш] / Гейссельхарт Р. Хофманн-Буркарт К. - 2-е изд., испр. - М.: Омега-Л, 2006. - 118 с.
25. Демьянов Ю.Г. Основы психопрофилактики и психотерапии / Ю.Г Демьянов. – М.:Сфера, 2004. – 126 с.
26. Карвасарский Б.Д. Психотерапевтическая энциклопедия / Б.Д. Карвасарский – М.: 2000 – 876 с. <http://www.koob.ru/karvasarskij/>
27. Колесникова Г. И. Основы психопрофилактики и психокоррекции / Г. И. Колесникова – М.: Феникс, 2005. – 192 с.
28. Сандомирский М. Защита от стресс / М. Сандомирский. – М.: 2001. – 188 с.
29. Сатир В. Как строить себя и свою семью. Пер. с англ. / В. Сатир - М., 1992.
30. Селье Г. Стресс без дистресс / Г. Селье – М.: Прогресс, 1979. – 123 с.
31. Соколова Е.Д. Эмоциональный стресс: психологические механизмы, клинические проявления, психотерапия / Соколова Е.Д., Березин Ф.Б., Барлас Т.В. // *MateriaMedica*. 1996. – N 1(9). – С. 5-25